

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ЗДОРОВ'Я І ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету фізичного
виховання, здоров'я та туризму
М.В. Маліков
«01» вересня 2023 р.

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 242 туризм і рекреація
освітньо-професійна програма «Туризм»

Укладач: Укладач: Дугієнко Н.О., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи
Протокол № 1 від "29" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи

Н.В. Маковецька

Ухвалено науково-методичною радою
факультету фізичного виховання, здоров'я
та туризму
Протокол № 1 від "31" серпня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету фізичного виховання, здоров'я
та туризму

В.В. Дорошенко

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

Н.В. Маковецька

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 24 сфера обслуговування (шифр і назва)	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 242 туризм (шифр і назва)	Загальна кількість годин – 90 год.	Семестр:	
		3-й	3-й
Освітньо-професійна програма Туризм (назва)	Змістових модулів – 4	Лекції	
		14 год.	6 год.
		Практичні заняття	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 10	14 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		62 год.	78 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємств туристичної галузі» є набуття студентами комплексних знань про принципи і закономірності функціонування підприємства туристичної галузі як господарської системи, про методи планування і управління діяльністю підприємства туристичної галузі з метою підвищення його ефективності.

Основні завдання викладання дисципліни «Економіка підприємств туристичної галузі»:

- розкрити соціально-економічний і адміністративно-господарський механізм процесу створення матеріально-речових благ;
- показати шляхи і засоби ефективного використання ресурсів підприємства туристичної галузі з метою забезпечення прибуткового господарювання в умовах ринкових відносин;
- сформувати і закріпити навички самостійної оцінки економічних явищ, рівня і динаміки зміни економічних показників з позиції раціоналізації господарської діяльності підприємства туристичної галузі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p><u>Результати навчання:</u></p> <p>ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.</p> <p>ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.</p> <p>ПР03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.</p> <p>ПР07. Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт.</p> <p>ПР10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).</p> <p>ПР19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.</p> <p>ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.</p> <p>ПР24. Володіти інструментарієм оцінювання економічної ефективності ресурсного потенціалу</p> <p><u>Компетентності:</u></p> <p>ІК. Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>К06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел</p> <p>К08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій</p> <p>К19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів</p> <p>К22. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем</p> <p>К24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал</p> <p>К26. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу</p> <p>К32. Здатність оцінювати економічну ефективність туристичного продукту, а також ресурсного потенціалу туристичних підприємств.</p>	<p>Лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, інтерактивні вправи, рольові ігри, тестування, контрольні роботи, опитування</p>

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Економіка підприємств туристичної галузі» має тісний зв'язок з такими дисциплінами: «Фінанси підприємств туристичної галузі», «Підприємницьке право».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Економічні засади туристичної діяльності

Тема 1. Склад і структура народногосподарського комплексу.

Поняття про народне господарство світу і країни. Характеристика народного господарства України за формами власності та рівнями підпорядкованості. Показники, що характеризують економічну структуру. Туристичне підприємство в економіці країни. Місія індустрії туризму в загальній структурі економіки країни. Мета та цілі індустрії туризму. Стратегія сталого розвитку туризму. Концепція «кругової економіки». Концепція зеленої економіки».

Тема 2. Підприємство та підприємництво в ринковій сфері.

Організаційно-правові основи туристичного бізнесу. Види і форми підприємницької діяльності в сфері туризму. Підприємницький ризик. Поняття підприємства. Види підприємств, їх класифікація. Життєвий цикл підприємства: створення, зростання, зрілість, спад, реорганізація, банкрутство.

Змістовий модуль 2. Підприємницька діяльність як основа туристичного бізнесу

Тема 3. Організація діяльності підприємства туристичної галузі.

Організаційна структура управління підприємством. Інфраструктура підприємства. Виробничий процес, його склад, види, принципи організації. Організація виробництва: сутність, форми. Виробничий цикл і його структура. Методи організації виробництва. Поняття виробничої програми, її місце в плані соціально-економічного розвитку підприємства і взаємозв'язок з іншими розділами плану. Техніко-економічна характеристика підприємства туристичної галузі.

Тема 4. Основні ресурси підприємства туристичної галузі.

Статутний капітал і майно підприємства туристичної галузі: поняття і склад. Організація, оплата і ринок праці. Склад і структура персоналу. Принципи управління персоналом підприємства туристичної галузі. Плинність кадрів. Ринок праці. Оплата і мотивація праці. Методи мотивації. Елементи організації, форми та системи оплати праці. Фонд заробітної платні. Основні напрями стимулювання праці.

Змістовий модуль 3. Економічна стратегія в управлінні підприємством туристичної галузі

Тема 5. Планування діяльності підприємства туристичної галузі.

Цілі, етапи, типи стратегії підприємства туристичної галузі. Аналіз зовнішнього середовища. Аналіз внутрішніх можливостей підприємства туристичної галузі. Аналіз стратегічних альтернатив. Вибір стратегії. Оцінка стратегії. Маркетингова і товарна стратегія. Зміст, методи планування, основні завдання і принципи. Види планів, їх характеристика і взаємозв'язок. Характеристика плану розвитку підприємства, його основних розділів. Цілі і

значення бізнес-планування. Характеристика розділів бізнес-плану, методика розробки та оформлення. Управління якістю продукції. Поняття про конкуренцію. Сутність і показники конкурентоспроможності підприємства та продукції.

Тема 6. Інвестиційна діяльність підприємства.

Поняття інновацій як економічної категорії. Класифікація інновацій. Фактори, що сприяють інноваціям. Основні напрями інноваційної політики підприємства. Зміст інноваційної діяльності. Вибір інноваційного проекту. Оцінка економічної ефективності інновацій. Проектно-технологічна підготовка виробництва: етапи, системи стандартів. Економічна сутність і завдання інвестування. Мета, види інвестицій. Основні напрями інвестиційної політики підприємства. Джерела інвестування. Оцінка підприємства туристичної галузі в системі інвестування.

Змістовий модуль 4. Економічний механізм функціонування підприємства.

Тема 7. Фінансова та податкова система підприємства туристичної галузі.

Сутність і функції фінансів підприємства. Фінансовий план підприємства: доходи і надходження, витрати і відрахування. Зміст розділів фінансового плану. Система управління фінансами. Фінансова стійкість підприємства туристичної галузі. Оперативне фінансове планування. Поняття бюджетування, бюджету підприємства. Етапи складання бюджетів підприємства. Структура загального бюджету підприємства. Кредит як економічна категорія. Сутність податків. Податок на додану вартість. Ефективність оподаткування для цілей бізнесу.

Тема 8. Витрати, прибуток, рентабельність і цінова політика підприємства туристичної галузі.

Поняття витрат. Структура собівартості. Види калькуляцій. Розрахунок калькуляцій. Сутність поняття «прибуток». Види прибутку та методика їх розрахунку. Поняття рентабельності. Види рентабельності. Роль цін в управлінні підприємством туристичної галузі. Цінова політика підприємства. Фактори, що впливають на формування структури і рівня ціни. Ціноутворення. Методи ціноутворення: визначення, класифікація. Оцінка ефективності господарської діяльності. Основні напрямки підвищення ефективності виробництва.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні години					Самостійна робота		Система накопичення балів			
		Усього годин	Лекційні заняття		Практичні заняття		о/дф	з/дис т ф.	Теор зав-ня, к-ть балів	Практ зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/дф	з/дис т ф.	о/дф	з/дис т ф.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	8	4	2	4	1	7	12	5	10	15	
2	15	8	4	1	4	2	7	12	5	10	15	
3	15	8	4	2	4	1	7	12	5	10	15	
4	15	4	2	1	2	2	11	12	5	10	15	
Усього за змістові модулі	60	28	14	6	14	6	32	48			60	
Підсумковий семестровий контроль залік	30						30				40	
Загалом			90					54		100		

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Склад і структура народногосподарського комплексу.	2	1
	Тема 2. Підприємство та підприємництво в ринковій сфері.	2	1
2	Тема 3. Організація діяльності підприємства туристичної галузі.	2	1
	Тема 4. Основні ресурси підприємства туристичної галузі.	2	
3	Тема 5. Планування діяльності підприємства туристичної галузі.	2	1
	Тема 6. Інвестиційна діяльність підприємства	2	
4	Тема 7. Фінансова та податкова система підприємства туристичної галузі.	2	2
	Тема 8. Витрати, прибуток, рентабельність і цінова політика підприємства туристичної галузі.		
Разом		14	6

6. Темі практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1	Тема 1. Склад і структура народногосподарського комплексу.	2	1
	Тема 2. Підприємство та підприємництво в ринковій сфері.	2	
2	Тема 3. Організація діяльності підприємства туристичної галузі.	2	1
	Тема 4. Основні ресурси підприємства туристичної галузі.	2	1
3	Тема 5. Планування діяльності підприємства туристичної галузі.	2	1

	Тема 6. Інвестиційна діяльність підприємства.	2	
4	Тема 7. Фінансова та податкова система підприємства туристичної галузі. Тема 8. Витрати, прибуток, рентабельність і цінова політика підприємства туристичної галузі.	2	2
Разом		12	6

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання (усне опитування за темою)	Відповіді на питання практичного заняття.	5 балів – відповідь характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями, повна і послідовна; 4 – відповідь характеризується глибокими знаннями з предмета, неповна; 3 – відповідь характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ. Студент уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. 2 – знання неповні, поверхневі. Студент відтворює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. 1 – відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення.	5
	Практичне завдання (2 завдання: презентація, проведення ділової гри)	1. Представлення самостійно розробленої презентації за наданою тематикою на практичних заняттях. 2. Ділова гра: «Уявіть себе туристичною агенцією!».	Презентація – 5 балів. Критерії оцінювання презентації: 5 балів – презентація точно відповідає темі, містить важливу інформацію, має чітку, логічно вибудовану структуру; 3-4 бали – загалом презентація відповідає темі і є досить інформативною, проте естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації. 1-2 бали – містить близький за тематикою матеріал, але не несе важливої інформативної функції, відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення. Ділова гра - 5 балів	10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	3			15
2	Теоретичне завдання (тестове завдання)	Тестове завдання (виконання тестів на практичних заняттях – відповіді на 10 питань тесту)	Тестування – по 0,5 бали за кожне питання (5 балів).	5
	Практичне завдання (контрольна робота)	Контрольна робота (робота у групах).	Максимальна оцінка, яку студент може отримати за виконання контрольної роботи, становить 10 балів (5 балів - доповідь, 5 балів - презентація).	10

		Проаналізуйте обрану тему за допомогою кількох джерел (3-4), обґрунтуйте актуальність та необхідність вивчення цієї проблеми для туристичної сфери. Оформіть у вигляді доповіді з презентацією, використовуючи програму Power Point.	Критерії оцінювання доповіді: 5 балів – повне розкриття теми, наявність власної думки, висновків та списку використаних літературних джерел; 4 балів – тема розкрита не повністю, наявні помилки в оформленні; 3 бали – наявні матеріали, які не дозволили студенту розкрити тему, відсутня думка студента; 1-2 бали – наявні окремі матеріали, які не дозволяють оцінити думку студента щодо теми дослідження. Критерії оцінювання презентації: 5 балів – презентація точно відповідає темі, містить важливу інформацію, має чітку, логічно вибудовану структуру; 3-4 бали – загалом презентація відповідає темі і є досить інформативною, проте естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації. 1-2 бали – містить близький за тематикою матеріал, але не несе важливої інформативної функції, відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Теоретичне завдання (усне опитування за темою)	Відповіді на питання практичного заняття.	5 балів – відповідь характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями, повна і послідовна; 4 – відповідь характеризується глибокими знаннями з предмета, неповна; 3 – відповідь характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ. Студент уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. 2 – знання неповні, поверхневі. Студент відтворює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. 1 – відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення	5
	Практичне завдання (2 завдання: групова робота)	1. Групова робота: Розроблення елементів бізнес-плану. 2. Групова робота: Проблемна ситуація: пошук інвестора. Розробити план заходів.	Робота в групах – по 5 балів Система накопичення балів за роботу в групах: 1 бал - вміння чітко, логічно та повно викладати основні положення, аргументовано відстоювати точку зору, 1 бал – аргументованість, оригінальність пропонуваніх рішень, 1 бал – активність під час групової роботи;	10

			1 бал – уміння вести дискусію; 1 бал – дотримання регламенту.	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	3			15
4	Теоретичне завдання (усне опитування за темою)	Відповіді на питання практичного заняття. Проведення інтерактивної вправи «Мікрофон» на практичних заняттях	5 балів – відповідь характеризується глибокими, міцними, узагальненими, системними знаннями, повна і послідовна; 4 – відповідь характеризується глибокими знаннями з предмета, неповна; 3 – відповідь характеризується знаннями суттєвих ознак, понять, явищ. Студент уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. 2 – знання неповні, поверхневі. Студент відтворює основний навчальний матеріал, але недостатньо осмислено, не вміє самостійно аналізувати, робити висновки. 1 – відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення	5
	Практичне завдання (письмова контрольна робота)	Виконання письмового завдання на практичних заняттях (5 завдань).	Письмова контрольна робота – по 2 бали за кожне питання (10 балів).	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	10			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Індивідуальне завдання	Виконання індивідуального завдання із заданої теми, презентаційний (графічний, наочний) матеріал, знання дослідженого матеріалу та здатність самостійно проаналізувати та ґрунтовно схарактеризувати матеріал дослідження.	Індивідуальне завдання – максимально 20 балів.	20
	Усна відповідь на екзамені	Відповідь на 2 теоретичні питання. Розв'язок задачі-ситуації.	Питання – по 5 балів за кожне питання. Задача-ситуація – 10 балів.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

8. Рекомендована література

Основна:

1. Алієва-Барановська В.М., Дахно І.І. Міжнародний туризм: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 344 с.
2. Божидарник Т.В. Міжнародний туризм : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 312 с.
3. Бугіль С.Я. Економіка туристичного підприємства: конспект лекцій. Львів : ЛНАУ, 2019. 106 с.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор - Видавництво, 2016. 378 с.
5. Городня Т.А., Щербак А.Ф. Економіка туризму: теорія і практика: навч. посіб. Київ : Кондор-Видавництво, 2012. 436 с.
6. Должанский И.З., Загорная Т.О. Бизнес-план: технология разработки : учеб. пособ. 2-е изд., перераб. и доп. Львів : Новий Світ 2000, 2019. 366 с.
7. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 224 с.
8. Козловський Є.В. Правове регулювання туристичної діяльності. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 272 с.
9. Короленко К. В., Безкоровайна Л. В., Сущенко Л. П. Організація туристичної діяльності : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Козарі», 2011. 162 с.
10. Мальська М.П. Рутинський М.Й., Білоус С.В., Мандюк Н.Л. Економіка туризму: теорія та практика: підруч. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 544 с.

Додаткова:

1. Аветисова А.О. Економіка підприємства. Донецьк : ДонНУЕТ, 2011. 190 с.
2. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: Ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. Київ: Знання України, 2002. 358 с.
3. Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2004. 288 с.

4. Банько В.Г. Туристська логістика: навч. посібник. Київ: Дакор; КНТ, 2008. 204 с.
5. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини. 4-е вид. Київ: Знання-Прес, 2003. 406 с.
6. Мальська М.П. Готельний бізнес: теорія та практика: підручник. М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 470 с.
7. Мальська М.П., Паньків Н.М., Ховалко А.Б. Світовий досвід розвитку туризму: підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 244 с.
8. Сулим М.В., Пенцак О.С. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : підруч. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. Львів: Новий Світ-2000, 2019. 332 с.
9. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: навчальний посібник. Київ.: Атіка, 2006. 264 с.
10. Мальська М.П., Худо В.В. Туристичний бізнес: теорія та практика: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
11. Ткаченко Т.І., Гаврилюк С.П. Економіка готельного господарства і туризму: навч. посібник. Київ : КНТЕУ, 2010. 179 с.

Інформаційні ресурси:

1. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. Ст. 241. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 222-VIII (222-19) від 02.03.2015 р., Відомості Верховної Ради України. 2015. № 23. ст. 158. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>.
3. Звіти Всесвітньої туристичної організації. World Tourism Organization. URL: <https://tourlib.net/wto.htm>
4. Напрями діяльності Туристичної асоціації України. Туристична асоціація України. URL: <http://www.tau.org.ua/>
5. Андренко І.Б. Аналіз діяльності підприємств туризму. 27.07.2016. Харків : ХНУМГ. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi51/0039327.pdf>
6. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: навчальний посібник. 07.02.2012. К. : Центр учбової літератури. URL: http://culonline.com.ua/Books/Org_ta_plan_diyalnosti_tur_pidpr_Malska2012.pdf#toolbar=0